

Широке поширення отримала чудова традиція називати дівчаток назвами квітів: Айгуль – місячна квітка; Варда – троянда; Гульнара – квітка граната; Рейхана – базілік; Ляля – тюльпан; Савсан – лілія.

Найважливіше жіноче ім'я – це ім'я матері Ісуса. Арабською воно звучить як Маріям (Марія). Дослівний переклад цього імені – «побожна», «служить Богу». В різних джерелах можна зустріти різні варіанти написання цього імені: Марьям, Міріам, Маріам, Марйам, Меерім.

Дослідження особливостей називання людей в арабському світі є цікавим та інформативним екскурсом у традиційну арабську культуру. Ім'я живе та розвивається за мовними законами, хоча причини, що стимулюють розвиток імен, є соціальними.

Категорії «ЖИТТЯ» та «СМЕРТЬ» в українських та азербайджанських прислів'ях

Сеїдов Сінан (Азербайджан)

Науковий керівник – к. пед. наук, доцент Семененко І.Є.

ХНАДУ, м. Харків

Сприйняття світу, притаманне тому чи іншому етносу, його характер неодмінно знаходить своє відображення в особливостях його мови – як лексичних, так і синтаксичних, створюючи унікальну, неповторну для кожного народу мовну картину світу.

Прислів'я та приказки – це жанр усної народної творчості, що супроводжує людину з дня її народження і протягом усього життя. Вже в найдавніших своїх зразках прислів'я і приказки слугують виявом етнопсихологічних особливостей народу, його духовності, світогляду, способу мислення, ціннісних орієнтацій, історико-культурного та господарського досвіду. У прислів'ях і приказках віддзеркалюються спостережливість, допитливість, дотепність і творча сила народу, зафіксовані мовними засобами

або у вигляді лаконічних настанов («Як дбаєш, так і маєш», «Вік живи – вік учись»), або образно, метафорично («Яке коріння, таке й насіння», «Бур'ян росте й без поливу»).

Ознайомлюючись з прислів'ями та приказками інших народів, людина не тільки розширює свій кругозір, але й немовби стає учасником діалогу культур, оскільки має можливість порівняти їх з прислів'ями свого рідного народу і визначити як спільні, так і відмінні риси менталітету різних етносів.

Аналізуючи зміст і сенс прислів'їв і приказок (на прикладі української та азербайджанської мов), ми маємо змогу побачити багато спільних рис у філософському розумінні людського життя, у моральних орієнтирах і оцінках таких різних народів: це, перш за все, усвідомлення того, що життя є швидкоплинним, а час – незворотним. «Літа плывуть, як вода», «Час не чекає», – кажуть нам українські прислів'я. Немовби відлунням озиваються азербайджанські: «День, що минув, більше не повернеться» (Keçən gün ələ düşməz); «Сонце не торкнеться дня, що минає» (Ötən günə gün çatmaz).

Цікаво порівняти ставлення цих народів, сконцентроване в прислів'ях та приказках, до одвічних сфер людського буття – життя і смерті. Перш за все, тут чітко простежується віра в долю, в її неминучість, переконання в тому, що в житті все визначено наперед і людина неспроможна щось змінити. «Розраховуєш на щось – зважай на долю» (Sən saydıgını say, gör fəlak nə sayır), «З того, що має відбутися, виходу нема» (Olacaqə çarə uoxdur), «Таким є наказ долі» (Fələyin əmri belədir), – відзначають азербайджанці. «Що судилося, того не об'їдеш», – так сприймаються події в житті українців. Українці, до того ж, не позбавлені почуття гумору: «Якби знав, де впадеш, то й сіна підклав би».

У свідомості українського народу життєвий шлях уявляється як страждання й випробування: «Гіркий світ, а треба жити», «Живу і світу не бачу», «Життя так вчить, що на тілі синці лишаються»; В азербайджанських прислів'ях передусім наголошується на нерозривному зв'язку життєвого шляху кожної людини з її родиною, оточенням: «Ніхто в світі не живе своїм власним

життям» (Dünyada heç kim təkсә öz ömrünü yaşamır), що є характерною рисою колективістської культури. А прислів'я «У серці кожного відкриваються двері в минуле й майбутнє» (Hər birimizin ürəyində keçmişə və gələсәyə açılan bir qapı vardır) є ілюстрацією крізьвікових стосунків між поколіннями, які змінюють одне одного, але назавжди залишаються серед нащадків зі своїми незабутніми словами й заповітами, почуттями й роздумами, пам'яттю і святинями.

Завершення життєвого шляху також уявляється різними народами дещо по-різному. Можна сказати, що українцям притаманне безпристрасне ставлення до смерті («Помер ти сьогодні, а я завтра», «Жалістю не допоможеш, коли смерть прийшла»), і навіть насмішкувато-іронічне: «Пішов на дно раків годувати», «Не вмер Данило – болячка задавила». Усвідомлення невідворотності смерті простежується і в азербайджанських: «Мертвий не оживе» (Ölən adam dirilməz), «Людина вмирає лише один раз» (Adam bir dəfə ölər), «Кожного покладуть у свою могилу» (Hər kəsi öz qəbrinə qoyacaqlar). Крім того, про людину, яка вмерла, кажуть, що вона змінила свій світ (dünyasını dəyişib), тобто відійшла в потойбічний світ, у існування якого неодмінно повинен вірити кожний мусульманин.

Придивімося трохи ближче до груп прислів'їв, присвячених таким важливим темам, як дружні, родинні та добросусідські стосунки, праця й достаток. Колективізм, товариськість, гостинність азербайджанців, усвідомлення цінності дружби і взаємодопомоги знаходять свій вияв у численних прислів'ях про товаришів, родичів, сусідів, гостей: «Вірний друг ніколи не стане чужим, навіть якщо не бачитиме тебе сто років» (Vəfalı dost yad olmaz, görməsə yüz il səni); «Заради друга не зважають ні на сніг, ні на хуртовину» (Dost yolunda boran olar, qar olar); «Справжній друг пізнається у скрутні часи» (Əsl dost yaman gündə tanınar); «Друзів і тисячі замало, ворога й одного багато» (Dost min isə azdır, düşmən bir isə çoxdur); «Будь-яка річ краща, коли нова, а друг – коли старий» (Hər şeyin təzəsi, dostun köhnəsi); «Хата без гостей – все одно що млин без води» (Qonaqsız ev susuz dəyirman kimidir);

«Гість – світло оселі» (Qonaq evin nurudur); «Нехай зруйнується (впаде) той дім, в якому не буває гостей» (Qonağı gəlməyən qara evlər yıxılsa yey); «Якщо сусід хороший, то нащо паркан в саду?» (Qonşu qonşu olsa, bağ çərəri neylər?); «Краще добрий сусіда, ніж поганий родич» (Yaxşı qonşu pis qohumdan yaxşıdır). В азербайджанських прислів'ях є й такі судження про сусідів та родичів, які не знайдеш у інших народів. Зокрема, турботливість, яка іноді може бути надмірною, обіграється у напівжартівливій формі: «Якщо сусід добрий, то й сліпа дівчина вийде заміж» (Qonşu qonşu olsa, kor qız əgə gedər), «Навіть якщо родич їстиме твоє м'ясо, він ніколи не викине твоїх кісток» (Qohum sənin ətini yesə də, sümüyünü atmaz) – тобто родичі можуть бути дуже надокучливими, але вони ніколи не полишать людину наодинці з її бідною. Особливості такого світосприйняття слід шукати не лише у побуті, звичаях і традиціях азербайджанців, а й у релігії, яку вони сповідують. Іслам приділяє особливу увагу міцним родинним зв'язкам, добрим стосункам між сусідами і родичами. «Робіть добро батькам, родичам, сиротам, біднякам, сусідам із числа ваших родичів і сусідам, які не є вашими родичами...», – промовляє Священний Коран (сура «ен-Ніса» – «Жінки», аят 36). Багато змістових паралелей про цінність дружби є і в українській мові: «Над друга старого нема в світі нікого», «Як прийде туга – пізнаєш друга».

Проте щира дружба несумісна з багатством. Гроші впливають на товариські стосунки, про що каже азербайджанська приказка: «Росли абрикоси в саду, і були привітання. Немає більше абрикосів, і де ж привітання?» (Bağda ərik var idi – salam əleyk var idi. Bağda ərik qurtardı – salam əleyk qurtardı).

Взагалі-то, характеристики багатих і багатства помітно відрізняються у різних культурах. В українській народній мові багаті люди наділені, як правило, негативними рисами, оскільки християнське віровчення осуджує багатство (згадаймо відомий вислів: «Легше верблюду пройти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже»). Простежується також і заздрість до більш забезпечених людей: «Сусід спати не дає – добре живе».

В азербайджанських прислів'ях не помітиш настільки неприхованих заздрощів до багатих, як у слов'янських народів. Зокрема, вислів «У багатого щодня свято» (Varlıya hər gün bayramdır) радше вказує на спосіб життя заможної людини. Водночас у цій культурі увага звертається на те, що багатство не є головним у житті людини, адже життя минає швидко: «Ніхто не візьме з собою багатства на той світ» (Heç kəs o dünyaya özü ilə mal-dövlət aparmır). Негативно оцінюється скупість, жадоба до грошей: «Гроші – корінь усіх поганих вчинків» (Bütün bəd əməllərin kökü puldur). Осуджується нечесно нажити: «Що приходить із шахрайством, піде з вітром» (Kələklə gələn, küləklə gedər).

Щодо ставлення до праці слід зазначити, що українці ж частіше дивляться на працю як на джерело свого матеріального добробуту, успіху: «Хто дбає, той і має», «Щоб лиха не знати, треба своїм плугом на своїй ниві орати», «Хто хоче їсти, мусить з печі злізти». В азербайджанських прислів'ях висміюється ледарство: «Не місив, не ліпив, а готового коржика знайшов» (Nə yoğurdum, nə uyardım, hazırca kökə tapdım), невправність: «У невмілого робітника інструменти винні» (Pis işçi aləti təqsirkar görər); шанується професіоналізм: «Майстра видно по роботі» (Usta işindən bəllidir), «Будь-яка робота легка в руках майстра» (Hər iş öz ustasının əlində asandır). Подібні вислови є і в українській мові: «Діло майстра величає».

Ледарство, крутійство оцінюються вкрай негативно, а працьовитість, наполегливість вважаються найвищими чеснотами людини: «Злий набуток не йде на пожиток», «Хто хоче їсти, мусить з печі злізти».

Порівняльний аналіз прислів'їв і приказок різних народів дає змогу отримати чіткішу картину про риси національного характеру і менталітет різних народів.

Література:

1. Прислів'я та приказки шістьма мовами: близько 2200 одиниць / Уклад Г. Бігун. 2-е вид., випр. і доп. К.: Тандем, 2003. 320 с. Укр., лат., нім., рос., англ., пол.

2. Qurani-Kərimin Azərbaycan dilinə olan tərcüməsi. ərəb dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edənlər Z.M. Bünyadov və V.M. Məmmədəliyev.

Історія створення фінікійського алфавіту

Лага Бараа (Ліван)

науковий керівник – доц. О.М. Ставнича

СумДУ, м. Суми

Небагато давніх народів мають таку кількість винаходів, які змінили долю людства, як фінікійці. Вони створили великі торгові кораблі та пурпур, прозоре скло та алфавіт. Останнє з перелічених винаходів багато в чому визначило долю сучасної цивілізації. Світ був би зовсім іншим, якщо в нас не було б найпростішої і найзручнішої системи письма з усіх, які колись були створені людиною. Цю систему винайшли фінікійці. Вони розмовляли мовою, якої давно вже нема. Фінікійська мова – це одна з семітських мов, найближчі родичі якої давньоєврейська (іврит) та моавітська, про яку ми знаємо лише з одного збереженого напису. Ці три мови називалися «хананійськими» і протиставлялися араміській мові. А разом з араміською мовою вони склали північно-західну гілку семітської мовної сім'ї, до якої належать також східна (аккадська) та південна або арабо-ефіопська гілка. Практично всі хананійські мови мертві. Єдине виключення складає іврит – державна мова Ізраїлю. Ми можемо судити про споріднені їй мови лише за текстами, що збереглися до нашого часу.

Фінікійською мовою розмовляли мешканці прибережних районів Лівану, Палестини, Південної Сирії, а також частини населення Кіпру. Найдавніший напис датується приблизно 1000 роком до нашої ери. Література на фінікійській мові, про існування якої говорять і грецькі, і римські автори, повністю втрачена. Завдяки колоніальній політиці фінікійців їхня мова розповсюдилася